

FELEKY KÁROLY GYŰJTEMÉNYE

Irta: Széplaki József

42 évvel Feleky Károly halála után, megdöbbenve kell tudomásul vennünk, hogy magyar vonatkozású gyűjteménye darabokra szaggatva három különböző könyvtár anyagába olvadt bele, és 19 kötetes magyar tárgy bibliográfiája nyomtalanul eltűnt. Munkássága oly jelentős, könyvtári, történelmi és az összmagyarság szempontjából, hogy nem lehet említés nélkül elsklni felette. Ezen kívül tanulságul is szolgálhat részünkre a jövőre vonatkozólag.

Ki volt Feleky Károly? Valószínű az idősebb generáció még emlékszik a Ben Hur Társaság körutazásaira, amelynek ő volt a zenei direktora, majd később a Martin Beck színház igazgatója. A színházi világban elismert neve volt. Igazi érdeme a magyarság szempontjából a hivatalos munkaidő után eltöltött hatalmas, évtizedekre terjedő kutató munka, amit önzetlen szorgalommal és vasakarattal végzett. Halála előtt körülbelül 30-35 évvel kezdte gyűjteni a magyar vonatkozású, idegen nyelven írt könyveket. Érintkezésbe lépett a világ minden táján létező antikvár könyvkereskedéssel. Anyagi áldozatot nem ismerve, gyűjtött össze egy olyan könyvtárat, amit mind amerikai, mind magyar tudósok rendszere-

sen használtak. Halálakor a könyvtár állománya körülbelül HÉTEZSER KÖNYV és körülbelül SZÁZEZER ÚJSÁG KIVÁGÁS volt. A Library of Congress a könyvtár katalógusát mikrofilmmre vette, ez bármikor elérhető és megvehető 18 dollárért, de annál nehezebb megtalálni a könyvtárat. Történetéről egy regényt lehetne írni. Az amerikai-magyar sajtóban is sokat szerepelt. A második világháború előtt az akkori magyar kormány birtokába került és mint "Hungarian Reference Library" működött New Yorkban. A háború kitörése után az amerikai kormány birtokába vette, mint elengedhetetlen állami tulajdont, és ezután pincékben feküdt évekig. A háború után felvetődött a kérdés, mi történjen a gyűjteménnyel? Megindult a harc a könyvtár egybentartásáért; sok magyar, többek között Vasváry Ödön, sőt amerikai szenátorok is résztvettek a küzdelemben, de reménytelenül. Ma a gyűjtemény egyrésze a Library of Congressban, másik része a Columbia Egyetem Könyvtárában és az American Hungarian Studies Foundation könyvtárában található, teljesen beolvasztva ezeknek a könyvtáraknak az anyagában. Mint egy-tárgykörű gyűjtemény teljesen elvesztette a jelentőségét.

372
kell adni minden halogatás nélkül". Piványi munkája 1927-ben jelent meg, azóta 45 év telt el és a bibliográfia még mindig kiadatlanul fekszik valahol, ha még egyáltalán felkutatható.

Egyetlen egy nemzet sem engedheti meg magának, hogy egy ilyen értékes gyűjtemény és bibliográfia elkallódjon; nem beszélve arról, hogy egy ember több évtizedes munkája vessz a semmibe. De éppen mi magyarok nem, akkor, amikor évszázadok mulasztását kell behoznunk. Az amerikai könyvtárakban nincs elegendő magyar vonatkozású anyag. Ha van, az nincs nyilvánosságra hozva, vagy helytelen képet mutat rólunk. Ezek után a kutatónak csak két lehetősége van. Az egyik, hogy elkezd egy magyar tárgyú témán dolgozni, és rövid időn belül rájön arra, hogy olyan hatalmas anyagot kell keresztülmennie, amit időben képtelen elvégezni. Fejhat elejti és olyan témát keres, amihez megvan a megfelelő segédanyag. A másik, hogy nem adja fel, de csak a könnyen elérhető anyagot használja fel, ami annyit jelent, hogy munkája hiányos és hibás lesz, amin mi magyarok felháborodunk. Ez az a pont, amikor mi egymásra nézünk és kérdezzük: Honnan vette ez az ember ezt a képtelen információt? A válasz nagyon egyszerű: a KÖNYVTÁRAKBÓL.

A tényeken változtatni nem lehet; ami elveszett, az elveszett! De meg kell lenni a képességünknek, hogy tanuljunk belőle.

Feleky Károly munkássága előtt fejet kell hajtunk és szégyenkezve bevallani, hogy nem tudtuk teljesíteni az utókorhoz fűzött reményeit.

Feleky Károly nemcsak zenész, színházigazgató és tudományosan rendszerezett könyvgyűjtő, hanem bibliográfus is volt. Erre és más munkásságára utalást találunk Antoinette Feleky: "Charles Feleky and His Unpublished Manuscript" című munkájában, ami 1938-ban jelent meg New Yorkban, 25 éven át dolgozott azon, hogy összegyűjtse a magyarokról, magyarok által frott és Magyarországgal kapcsolatos idegennyelvű munkákat. Az eredmény egy 19 kötetre terjedő kézirat, amiről Pivány Jenő a "Hungarian—American Historical Connections....." című munkájában azt írja, hogy: "ki